



# بیست و پنجمین نظر عمومی کمیته حقوق کودک در محیط دیجیتال سال ۲۰۲۱

■ ترجمه و تلخیص: الهام دهقان، معاون پرورشی، دبیرستان دخترانه دوره دوم  
منبع: کنوانسیون حقوق کودک

حفظ و مورد احترام واقع شود. پیشرفت‌های چشمگیر فن‌آوری‌های دیجیتال، زندگی کودکان و حقوق آن‌ها را حتی در شرایطی که آن‌ها به اینترنت دسترسی ندارند، به طور گسترده‌ای وابسته به یکدیگر کرده است. دسترسی به فن‌آوری‌های دیجیتالی با کیفیت بالا می‌تواند کودکان را در جهت درک کامل حقوق مدنی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی خود حمایت کند. با این حال، اگر درک دیجیتالی و به عبارتی سواد رسانه‌ای به دست نیاید، احتمالاً نابرابری‌های موجود افزایش می‌یابد و ممکن است نابرابری‌های جدیدی نیز به وجود آید.

## چهار اصل کلی در رابطه با حقوق کودکان در دنیای دیجیتال:

- دسترسی عادلانه به دنیای دیجیتال و رفع تبعیض در این زمینه؛
- در نظر گرفتن منافع کودک؛
- حق زندگی، رشد و نمو؛
- احترام به نظرات کودک.

## اصول جزئی:

- پرورش ظرفیت‌ها و استعدادها؛
- آزادی و حقوق مدنی؛
- توجه به موضوع خشونت علیه کودکان؛

۲. محیط دیجیتالی در بیش‌تر جنبه‌های زندگی کودکان بخصوص در زمان بحران (بحران‌هایی مثل کرونا) اهمیت فزاینده‌ای پیدامی‌کند زیرا به تدریج کارکردهای اجتماعی، از جمله آموزش و خدمات دولتی و تجاری، همه بر اساس فن‌آوری‌های دیجیتالی پایه‌ریزی می‌شوند و این امر فرصت‌های جدیدی را برای احقاق حقوق کودکان فراهم می‌کند، اما خطرات نقض یا سوء استفاده از آن‌ها را نیز به همراه دارد. کودکان نیز این موضوع را مطرح کردند که محیط دیجیتالی باید ضمن ایجاد محیطی امن برای مشارکت، به صورت عادلانه از آن‌ها حمایت و محافظت کند:

«ما از دولت، شرکت‌های فن‌آوری و معلمان می‌خواهیم که به ما در مدیریت اطلاعات غیرقابل اعتماد و کاذب در فضای دیجیتال کمک کنند.»

«برای مثال من می‌خواهم دقیقاً بدانم چه اتفاقی برای داده‌های من در فضای دیجیتال می‌افتد؟ چرا آن‌ها را جمع‌آوری و ذخیره‌سازی کنم؟ چگونه و در چه فضایی این داده‌ها جمع‌آوری می‌شود؟ من واقعا نگران به اشتراک‌گذاری داده‌ها و اطلاعات شخصی‌ام هستم.»

۳. حقوق هر کودک باید در محیط دیجیتال

کمیته حقوق کودک در هشتمین جلسه خود نظر کلی خود را درباره حقوق کودکان در ارتباط با محیط دیجیتال تصویب کرد. این کمیته در مارس ۲۰۱۹ از همه کشورهای ذی‌نفع دعوت کرد تا درباره موضوع «حقوق کودکان در محیط دیجیتال» نظرات خود را ارسال کنند. این نظر سنجی در آگوست ۲۰۲۰ نیز تکرار شد که حدود ۱۴۲ مورد از سوی دولت‌ها، سازمان‌های منطقه‌ای، آژانس‌های ملل متحد، نهادهای ملی حقوق بشر و کمیسیون‌های کودکان، گروه‌های کودکان و نوجوانان، سازمان‌های جامعه مدنی و دانشگاهیان ارسال شد.

## مقدمه:

کودکانی که در تحقیق حاضر شرکت کردند، این‌گونه بیان کردند:

۱. «فن‌آوری‌های دیجیتال برای زندگی فعلی و آینده ما بسیار مهم است با استفاده از فن‌آوری دیجیتال، می‌توانیم اطلاعات را از سراسر جهان بدست آوریم.»

«دنیای دیجیتال به من در شناخت خود، کمک کرد. مثلاً وقتی ناراحت هستم، اینترنت به من کمک می‌کند تا چیزی که موجب شادی‌ام شود را ببینم.»

- محیط خانواده و مراقبت های جایگزین؛
  - کودکان دارای معلولیت؛
  - بهداشت و رفاه؛
  - آموزش، اوقات فراغت و امور فرهنگی؛
  - اقدامات حفاظتی ویژه؛
  - همکاری بین المللی و منطقه ای.
- در این جا از میان حقوق بیان شده به طور ویژه موضوع «آموزش، اوقات فراغت و فرهنگی» را در دو بخش الف و ب بررسی خواهیم کرد:

### الف) حق آموزش:

«کودکان فن آوری های دیجیتال را عاملی برای دسترسی آسان تر به آموزش و مشارکت بیش تر و بهتر در فعالیت های فوق برنامه دانسته اند.»

گسترش و دسترسی به محیط دیجیتال در آموزش موارد زیر را در پی داشته است:

- دسترسی کودکان به آموزش در سطح گسترده و با کیفیت بالا؛
- استفاده از منابع قابل اعتماد، رسمی، غیر رسمی، گروه هم سالان و همچنین منابع خودآموز در نتیجه گسترش فضای دیجیتال؛
- تقویت تعامل بین معلم، دانش آموز و بین فراگیران دانش؛
- در خصوص احقاق حقوق کودکان در فضای آموزش دیجیتال کشورهای عضو باید با در نظر گرفتن این نکته که فضای دیجیتال نابرابری های موجود را تشدید نکند، متعهد شوند که:

• زیرساخت های تکنولوژیکی مدارس و سایر محیط های آموزشی از جمله تعداد کافی رایانه، پهناى باند با کیفیت بالا و سرعت بالا و منبع برق ثابت تضمین شود.

• توزیع عادلانه زیرساخت های تکنولوژیکی مناسب برای کودکان در همه نقاط کشور حتی نقاط دورافتاده و محروم از جمله دسترسی به دستگاه ها، برق، اتصال، مواد آموزشی و پشتیبانی حرفه ای انجام شود.

- موسسات آموزشی و فرهنگی محیطی برای دسترسی آسان کودکان به منابع یادگیری دیجیتال و ایجاد تعاملات بومی در محل هایی مثل کتاب خانه ها و موزه ها را با زبان قابل فهم برای کودکان فراهم کنند.

- از شیوه های خلاقانه، مدنی و فرهنگی کودکان جهت مشارکت آن ها در گسترش منابع ارزشمند حمایت کنند.

- بسترهایی برای کودکان جهت یادگیری آنلاین و مادام العمر فراهم کنند.

- دوره های آموزشی مناسبی را برای معلمان (در خصوص استانداردهای کار در فضای

دیجیتال، نرم افزارها، ابزار آموزشی و ...) با هدف دسترسی یکسان برای همه برگزار کنند.

- کشورها اطمینان حاصل کنند که مدارس از امکانات کافی برای ارائه راهنمایی به والدین به صورت آموزش از راه دور (در خانه) برخوردار هستند.

**ارائه استانداردهای لازم جهت استفاده از فن آوری و فضای دیجیتالی:**

- کشورها استانداردهای لازم را با توجه به مستندات و شواهد موجود، جهت استفاده از فن آوری و فضای دیجیتال، به موسسات و نهادهای آموزشی ارائه کنند. در این استانداردها باید اصول اخلاقی و اهداف آموزشی در نظر گرفته شود تا کودکان را از هرگونه آسیبی از جمله: خشونت، تبعیض و یا سوء استفاده مالی دور کند.

- سواد رسانه ای و دیجیتالی به عنوان بخشی از برنامه های درسی از پیش دبستان تا دبیرستان آموزش داده شود سپس از سواد رسانه ای کودکان مورد ارزیابی قرار گیرد.

- تجهیز کودکان به تفکر انتقادی و سواد رسانه ای با هدف درک درست کودکان در شناسایی منابع اطلاعاتی معتبر از نامعتبر، اخبار و اطلاعات جعلی و کاذب، به ویژه در حوزه سلامت جنسی و باروری، حقوق بشر و حقوق کودکان در فضای دیجیتال

- کودکان را از پیامدهای نامطلوب احتمالی مواجهه با مخاطرات مربوط به محتوا، برقراری تماس، امضای قراردادهای و اداره کردن صفحات، از جمله تجاوز سایبری، قاچاق و سایر خشونت ها آگاه سازند، ضمن این که راهبردهای مقابله ای باید موجب کاهش آسیب ها شود.

- آگاهی کودکان و والدین از این حق که انتشار اطلاعات شخصی کودکان باید با رضایت والدین یا مراقبان کودک باشد.

- آموزش معلمان، به ویژه مدرسان سواد رسانه ای و بهداشت جنسی و باروری درباره نحوه حفاظت از اطلاعات در محیط دیجیتال.

### ب) حقوق مربوط به آداب و رسوم، اوقات فراغت و بازی

کودکان در سنین مختلف اظهار می کنند که «از طریق تعامل با طیف گسترده ای از محصولات و خدمات دیجیتالی خود لذت، علاقه و آرامش را تجربه کرده اند و نگران بودند که بزرگسالان اهمیت بازی دیجیتالی و نحوه اشتراک آن را با دوستان درک نکنند.»

با توجه به استفاده کودکان از فضای

### دیجیتال:

- بهینه سازی و ایجاد بسترهای مناسب برای پرداختن به مصادیق فرهنگ، تفریح و بازی در این محیط؛

- ترویج و توجه به هویت های متفاوت کودکان، به ویژه هویت فرهنگی، زبان و میراث آن ها در اشکال دیجیتالی آن؛

- احساس تعلق به فرهنگ مشترک در کودکان از طریق تقویت مهارت های اجتماعی، فرآیند یادگیری، ابراز بیان، فعالیت های خلاقانه ای مانند موسیقی، هنر؛

- تعهد کشورهای عضو برای ایجاد فضایی که کودکان در آن وقت آزاد برای آزمایش فن آوری های اطلاعاتی و ارتباطی، ابراز وجود و مشارکت در زندگی فرهنگی آنلاین برخوردار باشند؛ (چراکه مشارکت در زندگی فرهنگی آنلاین به خلاقیت، هویت، انسجام اجتماعی و تنوع فرهنگی کمک می کند.)

- آموزش مقررات و راهنمایی های لازم به والدین، متخصصان و مراقبین: جهت مشارکت آن ها با ارائه دهندگان خدمات دیجیتال. (این همکاری موجب می شود تا اطمینان حاصل شود فن آوری ها و خدمات دیجیتالی که برای اوقات فراغت، یا تأثیر بر آن، طراحی و توزیع و مورد استفاده قرار می گیرد به افزایش سطح تفریح، بازی و آگاهی فرهنگی کودکان می انجامد.)

- حمایت از کودکان از طریق تشویق به نوآوری در بازی های دیجیتالی و فعالیت های مرتبط با در نظر گرفتن ویژگی های خودمختاری، رشد شخصی و لذت کودکان.

- ایجاد تعادل میان ارتقاء فرصت های بازی و تفریح و اوقات فراغت در محیط دیجیتال و محیط های واقعی. (کودکان به ویژه در سال های اولیه زندگی خود زبان، هماهنگی، مهارت های اجتماعی و هوش هیجانی را عمدتاً از طریق بازی که شامل حرکت بدنی و تعامل مستقیم رود رو با افراد دیگر است، کسب می کنند. برای کودکان بزرگ تر، بازی و تفریح که شامل فعالیت های بدنی، ورزش های گروهی و سایر فعالیت های تفریحی در فضای باز است می تواند مزایای سلامتی و همچنین مهارت های عملکردی و اجتماعی را به همراه داشته باشد.)

- حفاظت از کودکان در برابر شرکتهایی که اهداف مالی دارند و از طریق تبلیغات مبهم یا گمراه کننده ممکن است کودکان را در معرض خطر و آسیب قرار دهند. ■